

Jan Lust

Piano LISZT CHOPIN

Contrast

Het Parijs van 1832 was een kleurrijke, cosmopolitische stad vol geïmmigreerde Italianen, Polen en Oostenrijkers die de politieke onderdrukking in hun eigen land ontvlucht waren en samenstroombden in de toendertijd meest tolerante stad van Europa. De Poolse opstand tegen de Russen in 1831 had voor een stroom van vluchtelingen uit Warschau naar de Franse hoofdstad gezorgd. Onder hen bevonden zich de dichter Adam Mickiewicz en Frédéric Chopin.

Chopin, in Polen geboren in 1810, werd midden in een concertreis in Oostenrijk en Duitsland door de inname van Warschau door de Russen afgesneden van zijn vaderland en eerder per toeval belandde hij in Parijs, waar hij het grootste deel van zijn leven zou blijven. Hoewel zijn tijdgenoten aanvankelijk geen idee hadden van het belang en de originaliteit van zijn muziek, verwierf Chopin al heel snel een gigantische reputatie als pianist in de salons door zijn absoluut unieke spel (Chopin was als pianist grotendeels autodidact) en onnavolgbare klank- en pedaal-beheersing. Het is enigzins vreemd dat een pianist zo'n renomee

opgebouwd heeft met slechts een twaalfstal publieke concerten, die telkenmale enorme successen waren maar waarvoor Chopin een enorme afkeer ontwikkeld had, zeker later in zijn leven toen hij zwaar te lijden had van de tuberculose die zijn eind zou betekenen in 1849.

Onmiddellijk bij zijn aankomst in Parijs maakte Chopin kennis met **Franz Liszt**, die toen al bekend stond als de belangrijkste klaviervirtuoos ooit. Liszt kwam naar Chopins debut in de Salle Pleyel op 26 februari 1832 en ze deelden het podium tijdens concerten op 3 april en 15 december 1833.

De bewondering op pianistiek vlak van beide kunstenaars voor elkaar was bijzonder groot: Liszt noemde Chopin “de koning van de piano” waarop die droogweg repliceerde: “Fijn dat hij nog een koninkrijk heeft voor mij in zijn keizerrijk...” Chopin droeg zijn eerste bundel Etudes opus 10 op aan Liszt en was **totaal** ondersteboven van diens interpretatie. In een brief aan Ferdinand Hiller schrijft hij: “Ik schrijf nu zonder te beseffen wat mijn pen aan het schrijven is omdat Liszt op dit ogenblik hier mijn studies aan het spelen is en elke eerlijke gedachte uit mijn hoofd jaagt: ik zou hem de

manier waarop hij mijn studies speelt willen ontstelen.”

Franz Liszt, in Hongarije geboren in 1811, toonde al snel een uitzonderlijke begaafdheid voor het pianospel. Samen met zijn vader Adam Liszt trok hij naar Wenen waar de jonge Liszt les kreeg van Czerny. Aan hem droeg Liszt later uit dankbaarheid en waardering zijn Etudes d'exécution transcendante op. Onder Czerny ontwikkelde Liszt zich razend-snel en daar werd ook de basis gelegd van zijn **fenomenale** zichtleziingsvermogen: zo liet Mendelssohn hem bij pianobouwer Erard zijn ongepubliceerde eerste pianoconcerto in

handschrift zien, Liszt zette het op de piano en speelde de volledige partituur, piano en orkest, op zicht door, zonder één fout, wat aan Mendelssohn enkel het volgende kon ontlokken tot de stomverbaasde toehoorders: "Een mirakel, een echt mirakel...!" Later herhaalde Liszt dergelijke kunststukken met de "Symfonie Fantastique" van Berlioz en werken van Wagner, Grieg,... Het technische meesterschap van Liszt aan de piano was absoluut: waar de andere pianisten uit die tijd beroemd waren om een specialiteit, bijv. oktaven, toonladders etc., was Liszt hen in alles de baas. Er was niets dat zij, als groep, beter konden dan hij als individu.

Hoewel Chopin en Liszt gedurende die jaren ogenschijnlijk vrienden bleven, was er toch een zekere spanning tussen beiden. Hun te verschillende karakters en levenshouding stonden een verdere verdieping van een mogelijke vriendschap in de weg. Chopin was een eerder gereserveerde persoon die zo veel mogelijk de openbaarheid en schandalen meed, Liszt was een zeer flamboyante society-figuur die praktisch dagelijks in de kranten kwam, soms gewoon met het bericht waar hij met wie om hoe laat wat gegeten had in deze of andere kledij. In wezen was hij de eerste echte "popster" wiens doen en laten op

de voet gevolgd werd. Chopin ergerde zich vaak ook aan Liszts overdreven theatraliteit in zijn conversaties.

In 1835 kwam het tot een breuk tussen de twee toen Liszt, in afwezigheid van de onwetende Chopin, diens appartement gebruikte voor zijn affaire met Marie Pleyel, de 27-jaar jongere vrouw van Camille Pleyel, beroemde pianobouwer en persoonlijke vriend van Chopin, die zich gecompromitteerd voelde.

Door de verhuis van Liszt en zijn geliefde Marie d'Agoult naar Genève en later Italië ontmoetten de beide pianisten elkaar nog zelden.

Liszt bleef wel zeer geïnteresseerd in de muziek van Chopin, speelde deze vaak op zijn recitals en, gedurende zijn masterclasses in Weimar in de jaren 1880-90, spoorde hij de studenten aan zoveel mogelijk Chopin te spelen. Er zijn talrijke getuigenissen dat het voorspelen van Liszt van vooral werken van Chopin tijdens deze lessen onvergetelijke momenten waren.

Na de dood van Chopin in 1849 vatte Liszt het plan op een biografie te schrijven over Chopin en hij stuurde een vragenlijst naar diens zus Louise. Zij vond dit echter zo tactloos van Liszt dat ze weigerde

de vragen te beantwoorden. Jane Stirling, leerlinge van Chopin in zijn laatste jaren, beantwoordde de lijst met vragen in haar plaats en het boek, een pionierswerk over Chopin, werd gepubliceerd in 1853.

Waar de piano voor Chopin zijn exclusieve vorm van artistieke uitdrukking was, een eigen en ideale wereld waar hij **revolutionaire** zaken op het gebied van pianistiek, muzikale vorm en inhoud en harmonische ontwikkelingen realiseerde in nauwelijks 70 opusnummers, was Liszt niet enkel actief binnen zijn wereld van de piano: hij was o.a. ook schrijver, dirigent, mentor van andere

componisten,... Zijn motto "Génie oblige" getrouw spande hij zich in voor andere musici (vaak met enkel stank voor dank), gedreven vanuit de idee dat de kunstenaar het aan zijn, door God geschonken, talent verplicht was tot het uiterste te gaan in zijn kunst ten voordele van de ganse mensheid. Deze gedachte wortelde in Liszts katholieke geloofsovertuiging en verklaart ook het zeer grote aantal benefietoptredens en zeer milde schenkingen die Liszt gedurende zijn hele leven gedaan heeft. Ook artistiek is de weg die Liszt afgelegd heeft enorm: van de conventionele klassieke harmonie tot atonaliteit in zijn late werken,

vernieuwingen binnen de orkestratie en orkesttaal met o.a. zijn symfonische gedichten, het leggen van de grondslagen van de hedendaagse dirigertechniek. Van virtuoos tot **visionair**.

De muzikale taal van Chopin en Liszt is dan ook geheel verschillend: Chopin is de miniaturist die dansen, zoals de mazurka, polonaise en wals, en andere muzikale vormen, zoals het scherzo, de prelude, de nocturne en de sonate, verinnerlijkt en een andere muzikale inhoud geeft en nieuwe vormen zoals de ballade creëert. Liszt gebruikt de piano eerder als orkest met toetsen

en specialiseert zich in transcripties van opera's, symfonieën, liederen, naast zijn originele composities met vaak een buitenmuzikale verwijzing. Een uitzondering daarop vormt zijn monumentale Sonate in si klein.

Het eerste werk "**Sposalizio**" uit de "Années de pèlerinage Italie", een muzikaal verslag van reizen in Italië, is de beschrijving van de indrukken die Liszt ervoer toen hij het beroemde gelijknamige schilderij van Rafaël "Het huwelijk van de Maagd" zag in Milaan. Het is hoofdzakelijk een rustig werk met enkele verrassende harmonische wendingen en een overweldigende climax op het einde.

De "**Jeux d'eau à la Villa d'Este**" uit 1883 zijn een pre-impressionistische verklanking van de wereldberoemde fonteinen in de tuinen van de Villa d'Este in Tivoli.

Liszt speelt met de kleuren van het licht klaterende of neergutsende water en verbindt deze met volgende Bijbeltekst in de partituur: Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons salientis in vitam aeternam (Joh. 4-14). Dat het werk een belangrijke religieus-meditatieve betekenis heeft valt ook af te leiden uit de gekozen toonaard: Fis groot staat bij Liszt namelijk voor het goddelijke.

De **tweede Ballade** in si klein is, net zoals de sonate, een krachtig eendelig cyclisch werk met een zeer sterke dramatische werking. Liszt zelf suggereerde een verband met het Griekse epos van Hero en

Leander. We horen hier Liszt als meester pianist-componist aan het werk in de verscheidenheid van de bewerkingen van het thema, die alle mogelijkheden van de piano en pianist vereist. In bepaalde passages kan men reeds Debussiaans aanvoelende klankbaden ervaren.

Even vooruitstrevend is Chopins **Nocturne in Si groot**, opus 62 nr 1, een bijzonder complex en gelaagd web van verschillende stemmen, stemmingen en kleuren, zo typisch voor zijn late stijl.

De titel van het opus 60, **Barcarolle**, suggereert een Venetiaans gond-

ellied, een prachtig belcanto liefdesduet boven de wiegende begeleiding. Door de somptueuze melodie en de zeer rijke en vaak verrassende harmonie, met in het middendeel een schitterende passage "sfogato" ofwel "etherisch", wordt dit werk terecht beschouwd als een van de meesterwerken van Chopin en de volledige pianoliteratuur.

De **Berceuse** opus 57 of wiegenlied is een ander pareltje dat een schitterend voorbeeld is van de ongekend rijke verbeelding waarmee Chopin, de meesterimprovisator, een melodie kan laten variëren en ontwikkelen boven een gelijkblijvende bas.

Het contrast met de transcriptie door Liszt van de laatste scene uit **Tristan en Isolde** van Wagner kan nauwelijks groter zijn: Liszt heeft de partituur van Wagner nauwgezet gevolgd en overgezet, het volledige orkest en de sopraanpartij zitten volledig verwerkt in de complexe pianopartij.

Jan Lust, biografie

Jan Lust begon met muziekstudies aan de academie van Oudenaarde bij Walter Van Hyfte. Daarna studeerde hij bij Alan Weiss aan het Lemmensinstituut onder wiens leiding hij met grote onderscheiding eerst de Meestergraad piano en later ook het Specialisatiediploma piano verwierf. Hij behaalde tegelijk ook een Meestergraad Kamermuziek met grootste onderscheiding en bekwaamde zich in Liedbegeleiding bij Werner Van Mechelen. Na deze studies specialiseerde hij zich als beursstudent nog een jaar aan de Rubin Academy of Music te Tel Aviv

(Israël) bij Victor Derevianko. Op meesterkursussen in binnen- en buitenland werkte hij samen met o.a. E. Picht-Axenfeld en A.Lubimov.

Hij speelde, zowel als solist, chamberist en liedbegeleider, concerten in België, Nederland, Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Frankrijk, Israël, Litouwen, Ierland en Nigeria. Naast zijn werk als vaste pianist bij het kamermuziekensemble Grupetto (www.grupetto.be) speelt hij samen met dwarsfluitiste Sarie Lust. Ze werden in de Handelsbeurs in Gent uitgenodigd te spelen op een gala-avond in tegenwoordigheid van Prins Philip. Ook is hij pianist in het

trio Ka-dans met klarinettiste Evy Van Dongen en violist Jo Vercruyssen.

Als pianist en celesta-speler is hij actief bij het Symfonieorkest van Vlaanderen, het Kamerorkest en Anima Eterna. In Velzeke is hij de vaste organist in het klooster van de Grauwzusters-Penitenten waar hij in een schitterend barokkader een zeer mooi 18de eeuws Van Peteghemorgel bespeelt. Aan de muziekacademies van Zottegem en Oosterzele is hij verbonden als leraar piano en begeleidingspraktijk.

Voor meer info kan u terecht op www.janlust.be

Met dank aan:

Peter Magherman & Veerle Petit, zaakvoerders
van Bvba Magherman voor de financiële sponsoring

Ellen, Thur en Hasse voor de morele steun

Johan Kennivé voor de opname en technische realisatie

De stad Oudenaarde en CC De Woeker
voor het ter beschikking stellen van de zaal

Karakters voor het ontwerp van het boekje en cover

Piano's J&S

Meer info, traduction en français, translation in english: www.janlust.be

FRANZ LISZT 1811-1886

Sposalizio 8'55

(uit Années de pèlerinage, deuxième année Italie S.161)

Les Jeux d'eau à la Villa d'Este 8'40

(uit Années de pèlerinage, troisième année Italie S. 163)

Ballade nr 2 in bm, S. 171 16'40

FRÉDÉRIC CHOPIN 1810-1849

Nocturne in B opus 62 nr 1 7'28

Barcarolle in Fis, opus 60 9'00

Berceuse in Des, opus 57 4'47

RICHARD WAGNER / FRANZ LISZT

Isoldes Liebestod 7'07

Totaal 1:02:39

